

**YUQORI SINIF O‘QUVCHILARIDA HUQUQIY IMMUNITET
TUSHUNCHASINING PEDAGOGIK MOHIYATI**

Samadov Islom Ilhomovich

Termiz davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada yuqori sinf o‘quvchilarida huquqiy immunitet tushunchasining pedagogik mohiyati, uning shakllanish mexanizmlari va rivojlantiruvchi omillari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, huquqiy immunitetni shakllantirishda pedagogik jarayonning o‘rni, ta’lim-tarbiya metodlari hamda ijtimoiy muhitning ta’siri o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari huquqiy immunitetni rivojlantirishda interaktiv va shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim yondashuvlarining samaradorligini ko‘rsatadi.*

***Kalit so‘zlar:** huquqiy immunitet, huquqiy ong, huquqiy madaniyat, pedagogika, o‘quvchi, ta’lim jarayoni.*

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida yosh avlodning huquqiy madaniyatini shakllantirish davlat va jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biridir. Ayniqsa, yuqori sinf o‘quvchilari ijtimoiy hayotga kirib kelish arafasida turganligi sababli, ular huquqiy jihatdan sezgir va ta’sirchan guruh hisoblanadi.

Muammo yuzsidan yaratilgan ijtimoiy-falsafiy ,tarixiy ,pedagogik va psixologik adabiyotlar bilan tanishish ,o‘quvchilar faoliyatini har tomonlama o‘rganish ,o‘quvchilar bilan bevosita muloqotda bo‘lish ,ularni faoliyatini pedagogic jihatdan tahlil qilish ularda huquqiy immunitetni shakllantirish yo‘lida ayrim muammolar mavjudligini ko‘rsatdi.Jumladan:

Maktab faoliyatida (ham ta'lim jarayonida ham ma'naviy ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish chog'ida) o'quvchilarda huquqiy immunitetni shakllantirish masalasi yetakchi o'rin egallamagan

-o'quvchilarning ko'pchiligi "huquq" hamda "huquqiy" tushunchalari negizida qanday ma'naviy-ahloqiy sifatlar mavjud bo'lishi to'g'risida yetarli tushunchalarga ega emaslar.

Huquqiy jamiyat qurishda o'quvchilarning yuksak madaniyat, intellektual salohiyat va jismoniy kamolotga ega bo'lishlari muhim ahamiyatga ega/

Huquqiy immunitet — bu shaxsning huquqiy bilimlari, qadriyatlari va ijtimoiy tajribasi asosida shakllanadigan, huquqbuzarlik harakatlariga nisbatan ongli, barqaror va ichki qarshilik ko'rsatish qobiliyatidir. U huquqiy ongning amaliy ko'rinishi bo'lib, shaxsning huquqiy xulq-atvorini belgilaydi.

Pedagogik nuqtai nazardan huquqiy immunitetni shakllantirish nafaqat huquqiy bilim berish, balki o'quvchining shaxsiy qadriyatlari, axloqiy pozitsiyasi va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirish jarayonidir. Shu sababli ushbu mavzu zamonaviy pedagogika uchun dolzarb hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotda quyidagi ilmiy-pedagogik metodlardan foydalanildi:

nazariy tahlil (ilmiy adabiyotlar, konseptual yondashuvlar);

qiyosiy tahlil (an'anaviy va zamonaviy pedagogik yondashuvlar);

tizimli yondashuv (huquqiy immunitetni komponentlarga ajratish);

pedagogik kuzatuv (o'quvchilar faoliyatini tahlil qilish).

Tadqiqot obyekti sifatida yuqori sinf o'quvchilari va ularning huquqiy tarbiya jarayoni tanlandi. Predmet esa huquqiy immunitetni shakllantirishning pedagogik mohiyati va mexanizmlaridir.

Huquqiy immunitet quyidagi asosiy komponentlar asosida tahlil qilindi:

kognitiv komponent (huquqiy bilimlar tizimi);

emotsional-qiyimatli komponent (huquqiy qadriyatlarga munosabat);

xulq-atvor komponenti (huquqiy me'yorlarni amalda qo'llash).

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, huquqiy immunitetning shakllanishi bir nechta asosiy omillarga bog'liq:

Birinchi, oila muhiti o'quvchining dastlabki huquqiy tasavvurlarini shakllantiradi. Ota-onaning huquqiy madaniyati bolaning huquqqa munosabatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ikkinchi, ta'lim muassasasi va o'qituvchi roli muhim ahamiyatga ega bo'lib, huquqiy bilimlarni tizimli shakllantirish va ularni amaliyotga yo'naltirishda asosiy vosita hisoblanadi.

Uchinchi, ijtimoiy muhit va tengdoshlar guruhi o'quvchining xulq-atvoriga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, interaktiv pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan ta'lim jarayonida o'quvchilarning:

huquqiy fikrlash darajasi oshgani;

mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmasi rivojlangani;

huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish qobiliyati kuchaygani aniqlandi.

Huquqiy immunitet faqat nazariy bilim emas, balki shaxsning ichki qadriyatlar tizimiga aylangan barqaror ijtimoiy-psixologik sifatdir. Shu sababli uni shakllantirish jarayoni kompleks va uzluksiz bo'lishi lozim.

An'anaviy ta'lim usullari o'quvchiga ko'proq nazariy bilim beradi, biroq amaliy huquqiy xulqni shakllantirishda yetarli emas. Shu nuqtai nazardan interaktiv pedagogik texnologiyalar alohida ahamiyat kasb etadi.

Case-study usuli o'quvchilarda real huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish va to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmasini rivojlantiradi. Rolli o'yinlar esa huquqiy jarayonlarni modellashtirish orqali o'quvchini faol subyektga aylantiradi. Debatlar tanqidiy fikrlash va huquqiy argumentatsiyani kuchaytiradi.

Shuningdek, huquqiy immunitetni shakllantirishda motivatsiya omili ham muhimdir. O'quvchida huquqiy bilimga qiziqish bo'lmasa, bilimlar amaliy xulqqa aylanishi qiyin. Shu sababli pedagogik jarayon hayotiy misollar va real vaziyatlarga asoslanishi kerak.

Yuqori sinf o'quvchilarida huquqiy immunitetni shakllantirish murakkab, ko'p bosqichli va tizimli pedagogik jarayon bo'lib, u ta'lim, tarbiya va ijtimoiy muhitning uzviy birligini talab etadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, interaktiv pedagogik texnologiyalar huquqiy immunitetni shakllantirishda eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Ular o'quvchilarda nafaqat huquqiy bilim, balki amaliy huquqiy tafakkur va mas'uliyatli fuqarolik pozitsiyasini ham shakllantiradi.

Shu bois zamonaviy ta'lim tizimida interaktiv va shaxsga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlarni keng joriy etish huquqiy madaniyatni rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

